

LATINA PRO FARMACEUTY

*Učebnice pro posluchače oborů
Farmacie a Zdravotnická
bioanalytika*

Květuše Kunešová

LATINA PRO FARMACEUTY

Učebnice pro posluchače oborů farmacie a zdravotnická bioanalytika

Květuše Kunešová

Recenzovali:

Mgr. Renáta Divišová

doc. RNDr. Jiřina Dušková, CSc.

doc. PhDr. Bohuslav Mánek, CSc.

**Financováno
Evropskou unií**
NextGenerationEU

**Národní
plán
obnovy**

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Publikace byla vydána za podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Národního plánu obnovy v rámci projektu Transformace pro VŠ na UK (reg. č. NPO_UK_MSMT-16602/2022).

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Vydala Univerzita Karlova Nakladatelství Karolinum
Praha 2023
Vydání první elektronické, odpovídá pátému tištěnému vydání

Text neprošel jazykovou ani redakční úpravou nakladatelství

© Univerzita Karlova, 2023
© Květuše Kunešová, 2023

ISBN 978-80-246-5570-3
ISBN 978-80-246-5608-3 (pdf)

OBSAH

ÚVODNÍ ČÁST	4
HLÁSKOSLOVÍ	4
LATINA JAKO JAZYKOVÝ SYSTÉM.....	6
TVAROSLOVÍ.....	6
SUBSTANTIVA I. DEKLINACE. SLOVESO ESSE.....	9
II. LEKCE	13
SUBSTANTIVA II. DEKLINACE. SLOVESA I. KONJUGACE	13
III. LEKCE	19
ADJEKTIVA I. A II. DEKLINACE. PARTICIPIUM PERFECTA. SLOVESA II. KONJUGACE	19
IV. LEKCE	24
SUBSTANTIVA III. DEKLINACE. SLOVESA III. KONJUGACE. ADVERBIA OD ADJEKTIV I. A II. DEKLINACE	24
V. LEKCE	29
SUBSTANTIVA IV. DEKLINACE. SLOVESA IV. KONJUGACE	29
VI. LEKCE	33
SUBSTANTIVA V. DEKLINACE (MASKULINA A FEMININA)	33
VII. LEKCE	39
SUBSTANTIVA V. DEKLINACE (NEUTRA). NESKLONNÁ PODSTATNÁ JMÉNA.....	39
VIII. LEKCE	43
ADJEKTIVA V. DEKLINACE. PARTICIPIUM PRÉSENTU	43
IX. LEKCE	48
STUPŇOVÁNÍ ADJEKTIV (PRAVIDELNÉ).....	48
X. LEKCE	52
STUPŇOVÁNÍ ADJEKTIV (NEPRAVIDELNÉ, OPISNÉ, NEÚPLNÁ ADJEKTIVA).....	52
ADVERBIA TVOŘENÁ OD ADJEKTIV V. DEKLINACE, STUPŇOVÁNÍ ADVERBIÍ	52
XI. LEKCE	56
ČÍSLOVKY ZÁKLADNÍ	56
XII. LEKCE	61
ČÍSLOVKY ŘADOVÉ, PODÍLNÉ. NÁSOBNÁ PŘÍSLOVCE	61
XIII. LEKCE	64
OPAKOVÁNÍ LEKČÍ I.-XII.	64
XIV. LEKCE	67
KONJUNKTIV PRÉSENTU. SLOVESO FIO, FIERI.....	67
XV. LEKCE	72
SKLOŇOVÁNÍ SUBSTANTIV ŘECKÉHO PŮVODU	72
XVI. LEKCE	78
ODVOZOVÁNÍ A SKLÁDÁNÍ SLOV (LATINSKÉ PRÉFIXY, SUFIXY A SLOŽENÁ SLOVA).....	78
XVII. LEKCE	86

ODVOZOVÁNÍ A SKLÁDÁNÍ SLOV (ŘECKÉ PŘEDPONY, PŘÍPONY A SLOŽENÁ SLOVA, HYBRIDY)	86
XVIII. LEKCE	97
RECEPTURA	97
XIX. LEKCE	101
OPAKOVÁNÍ LEKCÍ XIV.-XVIII.	101
XX. LEKCE	104
SOUHRNNÉ OPAKOVÁNÍ	104
PŘÍLOHY	108
NEJDŮLEŽITĚJŠÍ LÉKOVÉ SKUPINY - REMEDIA	108
*LÉČIVÉ LÁTKY, LÉKOVÉ FORMY, LÉČIVÉ PŘÍPRAVKY	112
*RECEPTURNÍ FRÁZE A JEJICH ZKRATKY	118
*LÉČIVÉ ROSTLINY - PLANTAE (HERBAE) OFFICINALES	123
ANATOMICKÉ PŘEHLEDY	127
CHEMICKÉ NÁZVOSLOVÍ	134
JAZYKOVÁ STRUKTURA ODBORNÝCH TERMÍNŮ	139
SLOVNÍK ŘECKO-ČESKÝ	141
SLOVNÍK ČESKO-ŘECKO-LATINSKÝ	149
SLOVNÍK LATINSKO-ČESKÝ	155
SLOVNÍK ČESKO-LATINSKÝ	174
POUŽITÁ LITERATURA	194

Předmluva

Skriptum Latina pro farmaceuty je určeno posluchačům Farmaceutické fakulty UK. Cílem výuky latiny na této fakultě stejně jako u ostatních přírodovědných oborů je orientace v odborné terminologii. Tato učebnice podává základy lékařské terminologie s přihlédnutím ke specifickým potřebám oboru farmacie.

Učebnice je rozdělena do 20 kapitol. V 18 lekcích se probírá elementární latinská gramatika a základy lékařské a farmaceutické terminologie, 3 lekce jsou opakovací. (Jejich umístění odpovídá časovému harmonogramu výuky - tedy na závěr zimního semestru, po 12.lekci, na závěr letního semestru, po 18.lekci, a konečně opakování souhrnné. Všechny lekce kromě dvacáté začínají úvodním textem, který obsahuje jednak samostatné výrazy, jednak celé věty. Na něm je založeno také procvičování a opakování gramatických a lexikálních jevů.

S latinou se nikdo nesetkává pouze profesionálně, proto v posledních odstavcích textu figurují latinské výrazy a sentence obecné platnosti, které samozřejmě slouží pouze k výukovým účelům a nejsou předmětem prověřování znalostí u zkoušky.

V odstavcích nadepsaných Odborná terminologie a recepturní fráze se studenti postupně seznamují se speciální farmaceutickou terminologií potřebnou zejména pro pochopení struktury receptu.

Úvodní část učebnice se zabývá latinou obecně: základy jejího fonologického a morfologického systému. V závěru učebnice jsou pak přehledy týkající se odborné terminologie, základní slovník česko-řecko-latinský a konečně slovník latinsko-český/ česko-latinský shrnující slovní zásobu jednotlivých lekcí.

Závěrem chci poděkovat všem, kdo k napsání této učebnice svými radami a připomínkami přispěli.

autorka

Předmluva k 2.vydání

Cílem nového vydání skripta Latina pro farmaceuty je zlepšit kvalitu učebnice a přizpůsobit ji i potřebám posluchačů oboru Zdravotnická bioanalytika, nově zavedenému na Farmaceutické fakultě UK.

Základní koncepce skripta zůstává beze změny. Gramatická část poslouží posluchačům obou studijních směrů, zatímco v oblasti odborné terminologie (části určené výhradně budoucím farmaceutům jsou označeny hvězdičkou), existují značné rozdíly.

Vzhledem k tomu, že pro nové vydání jsem se snažila použít všech dostupných současných pramenů, domnívám se, že aktualizovaná učebnice bude pro výuku latiny ve farmaceutické oblasti přínosem.

Poděkování spolupracovníkům a recenzentům považuji za milou povinnost.

autorka

ÚVODNÍ ČÁST

Hláskosloví

Latinská abeceda

Písmo přejali Římané od Řeků prostřednictvím Etrusků. Latinská abeceda měla 23 písmen: ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTVXYZ. Římané znali jen velká písmena (majuskule). Ve středověku vznikla díky písarské praxi písmena malá (minuskule). Podle dnešní normy se užívá velkých písmen:

a) na začátku vět

b) u jmen vlastních a slov odvozených: Roma „Řím“- Romanus „římský“, „Říman“.

Písmeno I označovalo samohlásku i, ale rovněž neslabičnou polosamohlásku j.

Písmeno V mělo význam samohlásky u a zároveň neslabičné polosamohlásky v.

Písmene K se užívalo velmi zřídka.

Písmeno C označovalo v nejstarší latinské abecedě jednak souhlásku k, jednak g.

Písmena Y a Z se vyskytují jen ve slovech řeckých.

Tato pravidla platí pro klasickou latinu: v 16.století se začalo užívat písmene J, které nahrazuje I před samohláskou – s tímto územ se setkáváme v odborné terminologii (např. Juniperus, injectio); nacházíme zde rovněž kolísání a změny ve psaní I a Y (např. Malva sylvestris), nebo PH a F (např. sulphur /sulpur i sulfur). Velká písmena jsou závazná pro taxony odborné nomenklatury botanické a farmaceutické (Laurus nobilis, Lamium album, Tinctura calami apod.).

O rozdělení latinských hlásek a jejich charakteristice pojednávají podrobnější učebnice nebo gramatiky latiny.

Výslovnost hlásek a jejich skupin

Výslovnost latiny v našich zemích se řídí středoevropskou tradicí, ačkoli v mnoha zemích se přiklání k restituované výslovnosti latiny, to znamená způsobu, jakým se vyslovovalo v době klasické latiny (např. výslovnost dvojhlásek ae, oe, výslovnost c a s ve všech případech jako k a s, skupiny -ti- vždy jako ti).

hláska	výslovnost	příklady
i	označovalo jednak samohlásku, jednak neslabičnou polosamohlásku:	
	na zač. slova před samohláskou	j iodum
	mezi dvěma samohláskami	ij / jj ieinum, maior
ae	é (pův. otevřené)	Caesar
oe	é (pův. zavřené)	poena
	nepravé dvojhlásky se vyslovují odděleně:	neuter, aer, poeta
c	před a,o,u,	k caput, cor

	před všemi souhláskami, na konci slov	k	clavicula lac
	před e, i, y před ae, oe	c	cito, cera Caesar
d, t, n	před i	tvrdá výsl. di, ti, ni	diaeta, canis, tibia
ti	před samohláskou nebo ae	ci	solutio, divitiae
	výjimky: slova řeckého původu po s, x, t je-li -ti- dlouhé nebo přízvučné	ti	aitia ostium, mixtio totius
ph	(ve slovech řeckého původu)	f	nephritis, pharmacia
th	(ve slovech řeckého původu)	t/t s příděchem	therapia thorax
s	mezi dvěma samohláskami mezi samohláskou a souhl. r, l, m, n	z	rosa, usus
x	mezi dvěma samohláskami	gz	exemplum examen
qu	(q se vyskytuje pouze v této formě) před samohláskou	kv	aqua, quinque
gu	před samohláskou	gv	lingua

Délka slabik

a) Slabiky jsou dlouhé:

- 1) přirozeně - t.j. obsahují-li dlouhou samohlásku nebo dvojhlásku, např. cura, aetas.
- 2) polohou - t.j. v situaci, kdy za krátkou samohláskou následuje skupina alespoň dvou souhlásek, např. medicamentum, amplius.

Jestliže je za krátkou samohláskou souhláska ražená (b,p,d,t, g, c,q) a plynná (l,r) je možné slabiku pokládat za krátkou i dlouhou.

b) Slabiky krátké obsahují krátkou samohlásku, např. aqua, pharmacia.

Délka slabik se v originálních latinských textech neoznačuje. Pro výuku latiny se užívá tradičně označení délky vodorovnou čarou nad příslušnou samohláskou (cura, cera, vas).

Přízvuk

Přízvuk v latině je:

a) na předposlední slabice,

to znamená, že u slov dvojslabičných je na slabice první: cura, pater, cibus.

U slov víceslabičných záleží na tom, zda předposlední slabika je krátká či dlouhá. Přízvuk je na předposlední slabice, je-li dlouhá, např. tinctura, medicina, ligamentum.

b) na 3. slabice od konce slova, pokud je předposlední slabika krátká, např. medicus, operatio, materia.

V textech ani při výuce se přízvuk neoznačuje.

Latina jako jazykový systém

Latina patří svým systémem mezi jazyky tzv. syntetické, a to flexivní, podobně jako slovanské a baltské jazyky a stará i nová řečtina. Znamená to bohatství tvarů, které je výsledkem flexe (ohýbání slov - skloňování, časování, stupňování..).

Flexivní typ byl původně základním typem všech indoevropských jazyků. Slovosled je volný a ve vytváření vztahů ve větě hraje jen okrajovou roli. Hlavním prostředkem k tvoření nových slov je odvozování. Existuje zde rod a pád a shoda substantiva s adjektivem a slovesem. Afixy (přefixy - předpony a sufixy - přípony) jsou pevně spojeny se slovním základem a hranici mezi kořenem a afixem někdy není možné určit. Jeden afix může vyjadřovat několik gramatických kategorií současně. Pro tentýž gramatický význam může existovat několik afixů. Stejný afix může mít různé významy. Pomocná slova zde sice existují, ale jejich množství je malé. Kořen slova není vždy neměnný, ale může podléhat takzvané vnitřní flexi.

Tvarosloví

V latině stejně jako v češtině se flexe dělí na jmennou a slovesnou a týká se následujících druhů slov: podstatných jmen (substantiv), přídavných jmen (adjektiv), zájmen (lat. pronomina), sloves (lat. verba), číslovek (lat. numeralia) a příslovcí (lat. adverbia). Ostatní druhy slov jsou beze změny (předložky - praepositiones, spojky - coniunctiones, citoslovce - interiectiones, částice - particula).

U **jmen** rozlišujeme tři rody - mužský (masculinum), ženský (femininum), střední (neutrum).

Číslo je jednotné (singulár) a množné (plurál).

Podstatná jména řadíme do 5 skupin (deklinací), a to podle zakončení kmene:

a-kmeny	ven- a -rum
o-kmeny	nerv- o -rum
souhl.kmeny/i-kmeny	pulmon-um/pelv- i -um
u-kmeny	cas- u -um
e-kmeny	speci- e -rum

Přídavná jména patří svým skloňováním do 1. a 2. deklinace (bonus, bona, bonum), nebo do 3. deklinace (acer, acris, acre).

Ke kmeni přistupují pádové přípony. Pádů je šest:

nominativ
genitiv
dativ
akusativ
vokativ
ablativ

Pádová přípona s kmenovou samohláskou tvoří koncovku:

capsul-a-rum	-a-:	kmenová samohláska
	-rum:	pádová přípona
	-arum:	koncovka

V systému slovesném rozeznáváme pět základních kategorií. Patří sem:

osoba:	první, druhá, třetí
číslo:	jednotné (singulár), množné (plurál)
čas:	v latině existuje 6 slovesných časů (přítomný - prézens, 3 časy minulé - imperfektum, perfektum, pluquamperfektum, 2 časy budoucí - futurum I., futurum II.)
způsob:	oznamovací (indikativ) rozkazovací (imperativ) spojovací (konjunktiv) neurčitý (infinitiv)
rod:	činný (aktivum) trpný (pasívum)

Slovesa zařazujeme do 4 slovesných tříd (konjugací) podle zakončení přítomního kmene:

a-kmeny	sano,are
e-kmeny (dlouhé -e-)	video,ere
e-kmeny (krátké -e-)	divido,ere
i-kmeny	audio,ire

Podobně jako u flexe jmenné přistupuje k slovesnému kmeni osobní přípona, která odlišuje jednotlivé osoby, singulár a plurál, případně další kategorie. V této učebnici pracujeme pouze s časem přítomným, tedy s tvary tvořenými od tzv. přítomního kmene.

Příklady:

	kořen slova	kmenová samohláska	osobní přípona akt.
3.os.sg.ind.préz.akt.	san-	-a-	-t
	kořen slova	kmenová samohláska	osobní přípona pas.

3.os.sg.ind.préz pas.

san-

-a-

-tur

Kmenová samohláska - znak (thema) - se různí podle konjugací. Osobní přípony aktivní i pasivní však zůstávají stejné. U konjunktivu přezentu je v 1.os.sg. přípona -m místo indikativního -o. Znak konjunktivu překrývá někdy kmenovou samohlásku (u 1.a 3.konjugace), jindy stojí za ní (u 2.a 4.konjugace). Kromě sloves pravidelných existují v latině i slovesa nepravidelná (athematická). Z nich poznáme sloveso sum,esse (být) a jeho složeninu possum,porre (moci). Sloveso fio, fieri (stávám se) se vyskytuje často v recepturních frázích ve smyslu „vzniknout“, „být vytvořen, připraven“.

I.LEKCE

Scientia est potentia.

Substantiva I.deklinace. Sloveso esse

Capsula - cella - cellula - corolla - spica - gemma - bractea - bacca - umbella - silva
- vesicula - herba - planta.

In pharmacia, in aqua, in tincturam, sub tela, pilulae, in pilula, guttae, gutta aquae, e mixtura, in natura, secundum naturam, aqua rosae, sub rosa, in agricultura, cum agricola, ad nauseam.

In vertebrae sunt spinae. Circum glandulas sunt capsulae. Ad capsulas. Pilulae sunt in scatulis. Sine aqua vita esse non potest.

*Odborná terminologie a recepturní fráze:

Aqua menthae. Tinctura arnicae. Herba agrimoniae. Da ad tubam. Da ad lagenam.
Da ad scatulam. Da ad ollam. Da ad capsulas. Da ad chartas. Da ad ampullas.

Slovní zásoba

** Jména rostlin a jejich pravopis je třeba konzultovat s přesným zněním botanické nomenklatury uvedené v příloze Léčivé rostliny.

ab, předložka s abl.	od
ad, předložka s ak.	u, k, do
agricola,ae,m.	rolník
agricultūra,ae,f.	obdělávání půdy, zemědělství
agrimōnia,ae,f. **	řepík
ampulla,ae,f.	ampule
aqua,ae,f.	voda
arnica,ae,f. **	arnika
bacca/baca,ae,f.	bobule
bractea,ae,f.	listen
capsula,ae,f.	pouzdro
cella,ae,f.	komůrka
cellula,ae,f.	buňka
circum, předložka s ak.	kolem
corolla,ae,f.	korunka
corōna,ae,f.	koruna
cum, předložka s abl.	s
dā! (imperativ slovesa dō,dare)	dej
ē,ex, předložka s abl.	z
forma,ae,f.	tvar
formula,ae,f.	formulka, recept
gemma,ae,f.	pupen
glandula,ae,f.	žláza

gutta,ae,f.	kapka
herba,ae,f.	rostlina, nat'
charta,ae,f.	sáček
in, předložka s ak. nebo s abl.	do, v
lagoena/lagēna,ae,f.	lahvička
lingua,ae,f.	jazyk
mentha,ae,f.	máta
mixtura,ae,f.	směs
natura,ae,f.	příroda
nausea,ae,f.	mořská nemoc, nevolnost
nōn	záporka ne
olla,ae,f.	kelímek
pharmacia,ae,f.	farmacie
pilula,ae,f.	pilulka
planta,ae,f.	rostlina
possum, posse	moci
potentia,ae,f.	moc
rosa,ae,f.	růže
scapula,ae,f.	lopatka
scatula,ae,f.	krabička
scientia,ae,f.	vědění, věda
secundum (ak.)	podle
silva,ae,f.	les
sine, předložka s abl.	bez
spīca,ae,f.	klas
spīna,ae,f.	trn
sub, předložka s ak. nebo s abl.	pod
sum,esse	být
tēla,ae,f.	pletivo, tkanivo, tkáň, gáz
tinctura,ae,f.	tinktura
tuba,ae,f.	tuba
umbella,ae,f.	okolík
vertebra,ae,f.	obratel
vēsīca,ae,f.	měchýř
vēsīcula,ae,f.	váček, sklípek
vīta,ae,f.	život

Cvičení

1. *Dejte do plurálu substantiva 1.odstavce:*
2. *Utvořte genitivы sg. od substantiv: aqua, arnica, gemma, cellula, agricola.*
3. *Určete pády: rosam, spinae, pilulae, gemmis, forma, ollas.*
4. *Jaký význam mají následující předložky a s jakým pádem se pojí (posuďte podle pádů v textu):*

ad	in	cum	circum	ab
sub	secundum	sine	ex	

5. Skloňujte: *glandula, vesica, formula.*
6. Doplňte: *fractura scapul-, sine vit-, guttae aqu-, glandulae in lingu-, spina scapul-spina in scapul-, circum glandul-, cum natur-.*
7. Přeložte: *Dej do tub. Dej do krabiček. Dej do ampulky. Dej do kelímku. Dej do lahviček.*
8. Přeložte do latiny: *pod jazyk, pod jazykem, v rostlinách, mátová voda, do směsi, v krabičce, do lahvičky, v přírodě, v tinktuře, do žlázy, do života, s pupenem, kapky, nať řepíku.*
9. Přeložte věty: *V rostlinách je voda. Život je v lese. V krabičkách jsou tobolky. Bez nevolnosti. Nejsou v ampulkách. Nemůže být v tubě.*

Gramatika

Substantiva 1.deklinace

Nom.sg. má koncovku -a, gen.sg. -ae

Kmenová samohláska je -a.

Substantiva 1.deklinace jsou převážně feminina, někdy maskulina (pokud se jedná o jména bytostí mužských, národů a řek), např. *agricola* - rolník, *incola* - obyvatel, *poeta* - básník.

Vzor: *vēna* - žíla

	sg.	pl.
nom.	<i>vēn-a</i>	<i>vēn-ae</i>
gen.	<i>vēn-ae</i>	<i>vēn-ārum</i>
dat.	<i>vēn-ae</i>	<i>vēn-īs</i>
ak.	<i>vēn-am</i>	<i>vēn-ās</i>
abl.	<i>vēn-ā</i>	<i>vēn-īs</i>

Sloveso esse

Sloveso *sum,esse* - být - je nepravidelné.

Indikativ prez.

	sg.	pl.
	<i>sum</i> <i>jsem</i>	<i>sumus</i>
	<i>es</i>	<i>estis</i>
	<i>est</i>	<i>sunt</i>
Imperativ	<i>es!</i>	<i>este!</i>

Sloveso possum, posse - moci je složeninou slovesa esse. První část tvoří adjektivum potis - mocný.

Ind.préz.

sg.		pl.
possum	mohu	possumus
potes		potestis
potest		possunt

Latinské předložky

se pojí buď s akusativem, nebo s ablativem, nebo s oběma pády.

Předložky s akusativem:

ad - k, do, u
ante - před
circum - okolo
contra - proti
extra - mimo
in - do
infra - za, mimo
inter - mezi
intra - uvnitř
per - skrz
post - po
prae - před
praeter - kromě
propter - pro
sub - pod
super - nad
supra - nad
trans - přes
ultra - za

Předložky s ablativem:

a, ab - od, z
cum - s
de - o, shora dolů
e, ex - z
in - v
pro - k, pro
sine - bez
sub - pod

II.LEKCE

Principiis obsta, sero medicina paratur.

Substantiva 2.deklinace. Slovesa 1.konjugace

Pastillus, globulus, stylus, sirupus, bulbus, nodus, nidus, fungus, petiolus, magister, puer, vir, methodus, humus, laurus.

Folium, filamentum, petalum, tepalum, medium, pratum.

Musculus linguae. Dorsum linguae. Septum nasi. Capitulum humeri.

Oculus est in orbita. In cavo cranii cerebrum est. Instrumenta e metallo fabricantur. Filtramus aquam. Aqua filtratur et destillatur. Cancrum sanamus. Para extractum et serva in vitro. Magistri pharmaciae extracta parant. In ovario ovula sunt. Succus ex herbis paratur. In horto laboro. Cellula sine nucleo esse potest. Morbus provocatur.

Genius loci. Ad modum. De facto. Ad oculos demonstrare. Ab ovo usque ad mala. Dum spiro, spero. Cogito, ergo sum.

*Odborná terminologie a recepturní fráze:

Collyrium. Guttatorium. Pasta zinci cum amylo. Folium salviae, althaeae. Herba centaurii, absinthii. Tinctura aurantii, calami, chamomillae, chinae. Sirupus rhei. Tabulettae nitroglycerini. Oleum amygdalae, olivae, rapae. Oleum, butyrum cacao.

Adiusta ad ollam.

Agita, filtra, sterilisa.

Da ad vitrum.

Da cum penicillo.

Vitrum pro balneo.

Da sub signo veneni.

Periculum in mora.

Da cum pipetta.

Pro medico.

Pro balneo.

Pro adultis.

Pro anaesthesia.

Signa cum formula.

Slovní zásoba

** Jména rostlin a jejich pravopis je třeba konzultovat s přesným zněním botanické nomenklatury uvedené v příloze Léčivé rostliny.

absinthium, ī, n. **	pelyněk
adiustō, are	upravit
adultus, ī, m.	dospělý
aegrotus, a, um	nemocný
agitō, are	protřepat
althaea, ae, f. **	proskurník
amylum, ī, n.	škrob
anaesthesia, ae, f.	zncitlivění
aurantium, ī, n. **	pomeranč
auscultō, are	vyšetřovat poslechem
balneum, ī, n.	koupeľ
bulbus, ī, m.	hlíza
butyrum, ī, n.	máslo
cacao, nesklonné podst.jméno	kakao
cālamus, ī, m. **	puškvorec
cancer, cancrī, m.	rakovina
capitulum, ī, n.	hlavička
cavum, ī, n.	dutina
centaurium, ī, n. **	zeměžluč
cerebrum, ī, n.	mozek
cogitō, are	myslet
collyrium, ī, n.	oční kapky
crānium, ī, n.	lebka
dē, předložka s abl.	o
dēmonstrō, are	ukazovat
dēstillō, are	destilovat
dīlātō, are	rozširovat
dorsum, ī, n.	záda, hřbet
dum	dokud
ē, ex, předložka s abl.	z
ergō	tedy
extractum, ī, n.	výtažek
fabricō, are	vyrábět
factum, ī, n.	skutek
fīlāmentum, ī, n.	nitka
filtrō, are	filtrovat
folium, ī, n.	list
formō, are	tvořit
formula, ae, f.	formulka, recept
fungus, ī, m.	houba
globulus, ī, m.	kulička
guttatorium, ī, n.	kapátko
hortus, ī, m.	zahraďa
humerus, ī, m.	kost pažní
humus, ī, f.	země, půďa
chamomilla, ae, f. **	heřmáněk
chīna, ae, f. **	chinovník
instrūmentum, ī, n.	nástroj
laborō, are	pracovat
laurus, ī, f.	vavřín
locus, ī, m.	místo

magister, magistrī, m.
mālum, ī, n.
medicus, ī, m.
medium, ī, n.
metallum, ī, n.
methodus, ī, f.
modus, ī, m.
mora, ae, f.
morbus, ī, m.
mūsculus, i, m.
nāsus, ī, m.
nīdus, ī, m.
nitroglycerīnum, ī, n.
nōdus, ī, m.
nucleus, ī, m.
obstō, āre
oculus, ī, m.
oleum amygdalae
oleum cacao, butyrum cacao
oleum, ī, n.
olīva, ae, f.
orbita, ae, f.
ōvārium, ī, n.
ōvum, ī, n.
ōvulum, i, n.
parō, āre
pasta zinci cum amylo
pasta, ae, f.
pāstillus, ī, m.
penicillus, ī, m.
perīculum, ī, n.
petalum, ť, n.
petiolus, ī, m.
pipetta, ae, f.
prātum, ī, n.
prīncipium, ī, n.
prōvocō, āre
puer, puerī, m.
rāpa, ae, f. **
rheum, ī, n. **
salvia, ae, f. **
sānō, āre
sepalum, ī, n.
septum, i, n.
sēro
servo, āre
signum, ī, n.
sirupus, ī, m.
spērō, āre
spīrō, āre
sterilisō, āre
stylus, ī, m.
succus, ī, m.
suppositorium, ī, n.
tabuletta, ae, f.
tepalum, ī, n.
usque

učitel
jablko
lékař
prostředek, prostředí
kov
metoda
způsob
prodlení
nemoc
sval
nos
hnízdo
nitroglycerin
kolénko, uzel
jádro
bránit
oko
mandlový olej
kakaový olej, kakaové máslo
olej
oliva
očnice
vaječník
vejce
vajíčko
připravovat
zinková pasta se škrobem
pasta
pastilka
štěteček
nebezpečí
korunní lístek
řapík
kapátko
louka
začátek
vyvolávat
chlapec
řepka
reveň
šalvěj
léčit
kališní lístek
přepážka
pozdě
uchovávat
znamení, označení
sirup
doufat
dýchat
sterilisovat
tyčinka
šťáva
čípek
tableta
okvětní lístek
až

venēnum,ī,n.
vir,virī,m.
vitrum,ī,n.

jed
muž
lahvička

Cvičení

1. *Jak bude vypadat genitiv sg. a pl. substantiv v prvních odstavcích textu?*
2. *Uved'te 1.os.sg. a infinitiv všech sloves textu!*
3. *Změňte rod činný na trpný a opačně: fabricantur, formantur, destillatur, paratur, servatur, dilatantur, ausculto, agitat, sterilisant, sanamus, filtrant, formas.*
4. *Jak bude vypadat jejich pasivní infinitiv?*
5. *Užijte všech dosud známých předložek ve spojeních se substantivy, pokud to bude možné: cellula, vena, magister, cancer, aegrotus, morbus, extractum, guttatorium.*
6. *Doplňte vhodným genitivem z textu: pasta... folium... herba... tinctura... sirupus... oleum...*
7. *Doplňte: Da ad ... Da cum ... Da sub ... Signa cum ...*
8. *Utvořte rozk.zp. od sloves: agito, filtro, steriliso, signo, do, adiuisto, sum, cogito, spero.*
9. *Přeložte do latiny: houby, kališní, korunní a okvětní plátky, v hnízdě, na řapíku, na zahradu, jablka, prostředek, šťáva z rostlin, výtažek z hlízy, bez jazyka, s tyčinkou, ke koupeli, pro dospělé, bez prodlení, kakaový olej, jedy, z kovu.*
10. *Lék je vydáván s kapátkem. Vydej pod označením jed. Nebezpečí z prodlení. Výtažky z rostlin jsou připravovány a filtrovány. Lékárník připravuje čípky. Nemocní jsou vyšetřováni.*

Gramatika

Substantiva 2.deklinace

Nom.sg. je zakončen na -us, -er (maskulina) a na -um (neutra).

Kmenová samohláska je -o.

Substantiva 2.deklinace jsou převážně maskulina a neutra, ale vyjímečně také feminina, např. jména stromů (laurus,ī,f. - vavřín, mālus,ī,f. - jabloň, morus,ī,f. - morušovník atd.**), zemí a ostrovů aj.. Vzhledem k účelům této učebnice bude dobré si zapamatovat: methodus,ī,f. - metoda, periodus,ī,f. - období, anodus,ī,f. - anoda, cathodus,ī,f. - katoda, alvus,ī,f. - břicho, humus,ī,f. - půda. Mezi neutra 2.deklinace patří i vīrus,ī,n. - jed - a vulgus,ī,n. - lid.

Vzor pro maskulina: nervus - nerv

magister - učitel

	sg.	pl.
nom.	nerv-us	nerv-ī
gen.	nerv-ī	nerv-ōrum
dat.	nerv-ō	nerv-īs
ak.	nerv-um	nerv-ōs
abl.	nerv-ō	nerv-īs

	sg.	pl.
nom.	magist-er	magistr-ī
gen.	magistr-ī	magistr-ōrum
dat.	magistr-ō	magistr-īs
ak.	magistr-um	magistr-ōs
abl.	magistr-ō	magistr-īs

Některá maskulina nevypouštějí samohlásku -e-, např. puer,i,m. - chlapec (puer,pueri,puero,puerum,puero pueri,puerorum,pueris,pueros,pueris).

Vzor pro neutra: medicamentum - lék

	sg.	pl.
nom.	medicāment-um	medicāment-a
gen.	medicāment-ī	medicāment-ōrum
dat.	medicāment-ō	medicāment-īs
ak.	medicāment-um	medicāment-a
abl.	medicāment-ō	medicāment-īs

Všechna latinská neutra mají shodný tvar nominativu, akuzativu (a samozřejmě také vokativu) v singuláru i v plurálu.

Slovesa 1. konjugace

Slovesa 1. konjugace mají infinitiv zakončen na -āre. Kmenová samohláska je -ā-.

Vzor: s̄anō,āre - léčím

Indikativ prez. akt.

s̄an-ō léčím
s̄an-ās
s̄an-at
s̄anāmus
s̄an-ātis
s̄an-ant

Indikativ prez. pas.

s̄an-or jsem léčen
s̄an-āris
s̄an-ātur
s̄anāmur
s̄an-āminī
s̄an-antur

Infinitiv akt.

s̄an-āre

Infinitiv pas.

s̄an-ārī

Imperativ

s̄an-ā!

s̄an-āte!